

Feltámadás és megújulás

1. A megújulás forrásánál

Az idei online kurzus témáját meglehetősen tág értelemben fogalmaztuk meg: **„Íme, újjá alkotok mindent!” (Jel 21,5) – Hogyan tud Krisztus mindent megújítani, és hogyan nyílunk meg a szerzetesi életünk ezen megújulása előtt?**

Ehhez a témához hozzáfűztünk egy magyarázatot is: „Feltesszük magunknak a kérdést hivatásunk igazságáról – *ad quid venisti?* –, hogy Krisztus valódi tanítványai legyünk: „Ha kitartotok tanításomban, valóban tanítványaim lesztek, megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz benneteket.” (Jn 8,31–32).”

Amikor egy témát ilyen tág értelemben fogalmazunk meg, az elsősorban annak a felismerésnek köszönhető, hogy ez a téma inkább kérdésként van bennünk, mint már megtalált válaszként; inkább keresésként, mint hogy azt képzelnénk, már birtokoljuk a megoldást. Szeretnénk, ha ez a kurzus elsősorban abban segítene nekünk, hogy egy olyan szükségletre helyezzük a hangsúlyt, melyet mindannyian érzünk a közösségeinkben, illetve olyan helyzetekben és döntések előtt, melyek gyakran megzavarnak és elbizonytalanítanak bennünket. Szembesülve a rend életében felmerülő különféle, kissé abszurd helyzetekkel, a generális apáti tanácsának tagjaival rájöttünk, hogy valóban sürgős feladatunk az, hogy közösen tegyünk fel magunknak alapvető kérdéseket hivatásunkról. Azért, hogy egyértelműen szembenézzünk a növekvő törekenységgel és azért is, hogy támogassuk a jóság és élet mindazon magvait, melyek mindig jelen vannak, olykor nyilvánvalóan és ragyogóan, de gyakran rejtve maradnak, és nem mutatkoznak ugyanolyan nyilvánvalóan és lármával, mint ahogyan megnyilvánulnak a problémák, nehézségek és a rossz.

Nyilvánvaló, hogy mindez nem csupán a mi rendünkben vagy rendjeinkben és kongregációinkban jelenlévő probléma, és nem is kizárólag az Egyházon belüli probléma. Ez olyan korunkra jellemző és globális helyzet, amely mindannyiunkat kérdések és kihívások elé állít. Éppen ezért két professzor irányadó segítségét kértük, akiknek előre is köszönjük a rendelkezésünkre állását: Carlo Casalone SJ atya, aki segít nekünk feltárni az új technológiák által támasztott antropológiai és lelki kihívásokat, valamint Dr. Nina Heereman, biblikus, aki az Énekek énekéről elmélkedve segít nekünk mélyre hatolni hivatásunk biblikus és misztikus gyökereihez.

Feladatom, hogy a kurzus minden napját egy rövid kapitulummal kezdjem, amely, elsősorban Szent Benedek Regulájára, valamint szerzetesi tapasztalatainkra és hagyományainkra támaszkodva elmélyíti a témát.

Különösen fontos számomra, hogy veletek együtt vizsgáljuk meg az „*ad quid venisti?*” kérdését, a kérdést, melyet Szent Bernát noviciátusba lépésének pillanatától kezdve újra és újra feltett magának, hogy mindig visszatérhessen a kezdetekhez, hivatásának forrásához, mintha a megújuláshoz mindig előlről kellene kezdeni, mintha mindig új kezdetre lenne szükségünk.

Természetesen, amikor Szent Bernát feltette magának ezt a kérdést, ott volt benne egyfelől az az evangéliumi szakasz, melyben Jézus teszi fel ezt a kérdést Júdásnak, másfelől pedig Szent Benedek Regulájának azon szakasza, mely Jézusnak ezt a mondatát idézi azért, hogy emlékeztesse a kolostorba belépést kérő papokat, hogy ne gondolják, hogy elkerülhetik a szerzetesi élet követelményeit. Elmélkedjünk tehát először erről a két szövegről, a Máté evangélium 26. fejezetéről és Szent Benedek Regulájának 60. fejezetéről.

A Máté evangéliumból vett szakaszban a Getszemáni kertben találjuk magunkat. Jézus épp most hívta magához három tanítványát, Pétert, Jakabot és Jánost, hogy kövessék őt, és maradjanak mellette, miközben ő lelkében gyötrődött, mely testére is hatással volt, úgy hogy vérrel verítékezett. „Halálosan szomorú a lelkem. Maradjatok itt és virrasszatok velem!” (Mt 26,38). Mintha arra hívná őket, hogy olyan közelségben kövessék őt, hogy ott legyenek egészen a lelkével, hogy társasai legyenek lelkének mély fájdalmában, mely olyan mély, hogy Jézus „halálosnak” mondja.

Amikor 1989-ben lettem az ünnepélyes fogadalmat, Jézusnak pont ezt a mondatát írtam az emlékképre: „Maradjatok itt, és virrasszatok velem”, mert megértettem, hogy a szerzetesi hivatás lényegét ez írja le: valójában arról van szó, hogy a stabilitás fogadalmával egy helyhez, egy közösséghez köteleződünk el, hogy „ott maradjunk”, hogy „ott lakozzunk” halálunkig azon a helyen, ahol az Úr imádkozik és felajánlja magát az Atyának, és hogy szeretetközösségben virrasszunk Vele.

A Getszemáni kert Jézus és tanítványai számára mindig is az imádság, az Istennel való bensőséges kapcsolat, valamint a csendben és elmélkedésben megélt testvéri közösség kertje volt. Oda vonult vissza Jézus tanítványaival együtt, távol a tömegtől, hogy megpihenjen az Atyában. Bizonyos értelemben ez volt az ő monostoruk. Jézus szolgálatának kezdetén még tanítványaitól is visszavonult, hogy éjszaka elhagyatott helyeken imádkozzon az Atyához. Később – talán miután egy tanítvány megkérte Jézust, hogy tanítsa meg őket imádkozni (vö. Lk 11,1) – Jézus úgy döntött, amikor Jeruzsálemben volt, hogy megosztja ezeket a visszavonulásokat tanítványaival, és azt a helyet is, ahová szeretett visszavonulni. Mondhatnánk talán azt is, hogy a keresztény monasztikus élet az Olajfák hegyének kertjében kezdődött: hogy egyesüljünk Jézus Krisztus imádságával közösségben élve.

Éppen ezért ismerte Júdás is ezt a helyet, és tudta, hogy Jézus ott lesz azon éjjel, védtelenül, csupán tanítványai körében. Ezért volt ez a legalkalmasabb hely arra, hogy elfogják. Szent János pontosan ezzel kezdi a Passió leírását: „Ezt a helyet Júdás is ismerte, aki elárulta, mert Jézus gyakran járt ide tanítványaival.” (Jn 18,2)

Ezért ebben a kontextusban érthetjük meg Jézus szavainak értelmét, amikor megkapja a csókot Júdástól, aki elárulja őt: „*Amice, ad quid venisti?* – Barátom, miért jöttél?” (Mt 26,50). A mai fordításokban Jézus ezen szavainak többféle fordítása is létezik. Mi azt a fordítást vesszük alapul, amelyet Szent Benedek a Vulgátából vett át: „Barátom, miért jöttél?”.

Jézus Júdáshoz intézett ezen szavaiban van néhány pont, amelyen érdemes elgondolkodni. Először is a „barát” jelző. A *hetairos* görög kifejezést az Újszövetségben csak Máté használja, evangéliumának négy olyan szakaszában, melyeket érdemes röviden megvizsgálni.

A szőlőmunkásokról szóló példabeszédben, ahol a szőlősgazda a nap különböző óráiban hív munkásokat a szőlőjébe dolgozni. Amikor este ki kell őket fizetnie, mindegyiknek ugyanannyi bért ad, annak is, aki csak egy órát dolgozott. Azok, akik egész nap fáradoztak, elégedetlenül morognak. A gazda egyiküknek így válaszol: „Barátom, nem követek el veled szemben igazságtalanságot. Nem egy dénárban egyeztél meg velem? Fogd, ami a tied, és menj! Én az utolsónak is annyit szánok, mint neked. Vagy nem tehetem a sajátommal azt, amit akarok? Rossz szemmel nézed, hogy jó vagyok?” (Mt 20,13–15)

Máté 22. fejezetében található példabeszédben, melyben a király vendégeket hív meg fia menyegzőjére, az első vendégek nem hajlandók eljönni, sőt, még a király nevében meghívó szolgákat is bántalmazták és megölik. Végül a király azt kéri a szolgálától, hogy hívjanak meg mindenkit, akit az utcán találnak, legyen az jó vagy rossz, amíg meg nem töltik a termet. Amikor a király bement, hogy megnézzze a vendégeket, talált egyet, akinek nem volt menyegzői ruhája. Így szólt hozzá a király: „Barátom, hogy kerültél ide, amikor nem vagy menyegzőre öltözve? Az elnémult, a király pedig megparancsolta a szolgáltnak: Kötözzétek meg kezét-lábát, s dobjátok ki a külső sötétségre. Ott sírás és fogcsikorgatás lesz. Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.” (Mt 22,12–14)

Meg kell jegyeznünk, hogy a „barát” megnevezés egyik esetben sem személyes barátságra vagy vonzalomra utal. Inkább olyan kifejezésről van szó, amellyel egy felettes emlékezteti beosztottját, hogy az általa kezdeményezett kapcsolatnak – például azzal, hogy munkát adott neki, amikor munkanélküli volt, vagy meghívta fia esküvőjére anélkül, hogy bármilyen joga lett volna ott lenni – olyan szabályai vannak, melyeket be kell tartani. Mindkét esetben, mint amikor Jézus azt mondja Júdásnak: „Barátom, miért jöttél?”, válság van a kettőjük kapcsolatában. Valami nincs rendben, és ez ok az elégedetlenségre ahhoz képest, ahogyan együttműködésük elkezdődött.

De hogyan kezdődött a kapcsolat? Ez fontos szempont, hogy megértsük Jézus Júdáshoz intézett szavait. A kapcsolat annak a kezdeményezésére született, aki most a másikat „barátnak” nevezi. Olyan kezdeményezés volt ez, amely kiválasztást, egyfajta megelőlegezett szeretetet, ingyenes meghívást fejezett ki, amire az, akit most „barátnak” neveznek, úgy tűnik, nem emlékszik, vagy éppen elárulja.

Az a férfi, aki a nap első órájában lett meghívva a szőlőbe dolgozni, elfelejti, hogy munkanélküli volt, hogy aznap munka és jogos napi bér nélkül maradt volna, ha a gazda meg nem hívja. Elfelejti, hogy megvolt az a kiváltsága, hogy dolgozhatott, a gazdának köszönhetően, aki megkereste, meglátta, hogy nincs munkája és behívta a szőlőjébe.

A király fiának menyegzőjére meghívott ember elfelejtette, hogy nem érdemelte meg ezt a meghívást. De mindenekelőtt nem tulajdonított megfelelő jelentőséget annak, hogy nem érdemli meg. Elfogadta, mert enni és inni akart, de nem érdekelte a király fiának menyegzője. Ezért jött el anélkül, hogy menyegzőhöz illő ruhát vett volna fel. Elárulta azt a kiváltságot, melyet a király ingyenesen megadott neki, a saját részéről minden érdem nélkül.

Végeredményben egyikük sem reagált megfelelően és hálával a kapott hívásra. A gazda és a király jóságából lettek meghívva, de válaszukban elfelejtették, ki és mire hívta meg őket.

A hívás és a válasz közötti megfelelőségnek ez a hiánya jut kifejezésre Máté evangéliumának negyedik szakaszában is, amely a *hetairos* kifejezést használja. Ebben Jézus azt mondja: „Kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket? Hasonlít a tereken tanyázó gyerekekhez, akik odakiáltják a többieknek: Furulyáztunk nektek, de nem táncoltatok, siratót énekeltünk, de nem jajgattatok.” (Mt 11,16–17)

Itt is, a tereken tanyázó gyerekek kiáltanak a „társaiknak”, hívva őket, hogy reagáljanak arra, amit javasolnak, de a többiek nem megfelelően reagálnak, vagy egyáltalán nem is reagálnak. Ünnepi zenét játszanak, és a többiek nem táncolnak; szomorú dalt énekelnek, és a többiek nem verik a mellüket, hogy kifejezzék bűnbánatukat.

Csalódás érződik, mert nem felelnek meg annak, amit kínálnak. Olyan, mintha ajándékot adnánk valakinek, és közömbös vagy éppen ellenséges reakciót kapnánk. Ekkor megértjük, hogy valójában mi forog kockán. A példázatok mögött Krisztus van, aki nekünk ajándékozva barátságát meghívott minket, hogy kövessük őt.